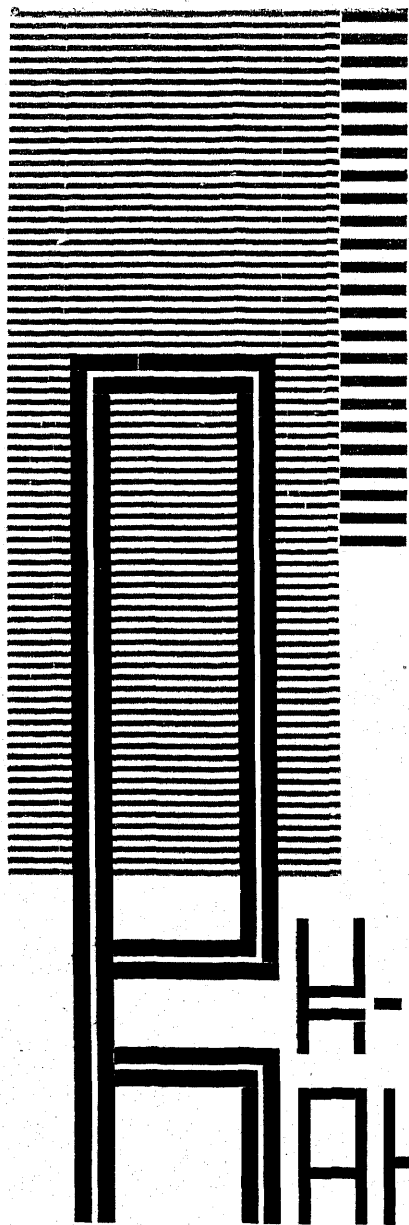

RAKENDUSKUNST

NR. 1 MCMXXXIII

S U U R I M joonistus- ja kirjutustarvete ning raamatute ladu E E S T I S
Soovitab omast suurest ja rikkalikust tagavarast igasuguseid raamatuid, joonistus- ja kirjutustarbeid

RAAMATUD teaduslikud ja ilukirjandusl.

JOONISTARBED joonistuspaperid rullides ja poognates. Detail joonistuspaperid. Vahalõuend ja vahapaber. Toonpaber ja sõepaber. Foto ja bütterkartongid. Õli ja vesivärvid. Värvilised pliiatsid tehniliseks otstarbeks. Tsiirklikastid E. O. Ritter ja teised. Uniuersaal tsiirklikid, Joonisuled. Tuschitaitesulepead ning selle juurde kõik joonistusala suled. Reisschiinid. Kolmnurgad. Joonlauad ja joonistuslauad. Tuschid. Nühkmiided ja nühised. Igasugused maalimise õlid ja pinslid.

Teenimine kiire vastutulelik ja ausameelne

HARJU T. 48 OMAS MAJAS TELEFON 444-39
JAANI T. 6 PANGA MAJAS TELEFON 446-67

ESIMENE AASTAKAIK D E T S E M B E R 1 9 3 3

NUMMER 1

RAKENDUSKUNSTI AJAKIRI

RAKENDUSKUNST

SISU:

SAATEKS

KEHADE KUJUNDAMINE A. KILGAS

TEKSTIILSAADUSTE KIRJAST JA KASU-

TAMISEST L. O.

KERAAMIKAST K. T.

NAHKTÖÖD KUI DEKORATIIV-TARBE-

ESEMED VALTER JOHANSON

RAHVARÕIVAD AMARTA LÜÜS

EESTI OMAPÄRASED EHTED O. T.

TANAVREKLAAM TALLINNAS JA MOOD-

NE RAKENDUSKUNST J. NAHA

RaKü I. NÄITUS HANNO KOMPUS

TÄNAPÄEV. KODUKAUNISTAMISEST L.R.

TASKA ATELJEE 10. A. HANNO KOMPUS

DEKOR VIIS AASTAT G. VESTENBERG

KROONIKA

RIIGIKUNSTTÖÖSTUSKOOLI

VILISTLASKOGU VÄLJAANNE
»ÕPILASKOONDISE« KAASTEGEVUSEL

SAATEKS

MOTO:

*Eesti rahvas olgu võimeline
andma inimsoo kultuurile rahvusliku omapära.*

Käesolev ajakiri on algatatud rakenduskunstnike poolt välja minnes sellest, et meil ei ole käesoleva ajani ühtegi puht-rakenduskunsti ajakirja ilmunud, mis seletatav sellega, et senini on katsetatud vähemal määral mõningate rakenduskunsti aladega. Viimasel aastakümnel on meie rakenduskunstnike pere kasvanud, on ka tõusnud tarvitajaskonna ja rahva maitse, mis kindlustab rakenduskunstile avalikult kindla, ennastmäärava koht, õigustades rakenduskunstnikel kaasa rääkida. Selleks on vaja, et kunstnikel oleks võimalusi avaldada oma taht nii sõnas kui ka pildis.

Ajakirja „Rakenduskunsti“ püüd on luua rahva ja kunstnikkonna vahel lähemaid sidemeid, virgutades neid arusaamisele, et rahvas vajab kunstinaudingut ka igapäevases elus, samuti et tõsta sellega ka töösuse taset.

Väikerahvas saab ainult siis luua ja kaubitseda, kui ta on suuteline pakkuma kvaliteedilist esmajärgulist kaupa. Selleks on tarvilik eriti kõrge töösuse ja maitse tase vastavalt tööalale.

Ajakirja sihiks ei ole mitte äriliste kasude taotlemine, vaid eestlase kunstimeele arendamine hääde eeskujude varal.

Tundes ja austades neid sihte ja vajadusi, tahame ajakirjas „Rakenduskunst“ käsitada ja ergutada kõiki olemasolevaid rakenduskunsti alasid. Arvestades et meil puuduvad võimalused anda välja erialalisi ajakirju, siis tuleb leppida käesolevaga.

Ei tohi alahinnata olemasolevat, kui teame, et meie püüd on ikka paremusele; siis hakkame ka otsima uusi teid, kuidas kasutada olemasolevat ning luua uut vana asetamiseks ja täiendamiseks, ainult sel teel saavutab rahvas täiusliku iseteadvuse. Iga elujõuline rahvas peab olema võimeline andma inimsoo kultuurile rahvusliku omapära.

Jääme lootma, et lugupeetud rakenduskunstnikud, mõtteosalised ja lugejad suhtuvad esimestesse poognatesse häätahtlikult, olles abiks meie algatusel nõu ja jõuga, tehes seda tööd ühiselt rahvuse ülimate sihtide huvides, aidates kujundada ja sisustada seda, mis meile armas.

Ühistahet kõigile suure ülesande teostamiseks!

TOIMETUS

KEHADE KUJUNDAMINE

A. KILGAS

Raskemaist ülesandeist kunstis on kahtlemata kujundamise võime arendamine „Ega meister taevast kuku“ on tuntud lause, mida tarvitatakse käsitöö ja selle tehnika omamise kohta. Kuid see ütetus ei pea mitte alati paika kujundamisvõimete suhtes.

Kujundamise võime on looduse and ja selle ande omamine on suurimaid võite loovas töös. Meie elame praegu materialistlikkuse ja asjalikkuse ajajärgus, kus ilunõue nagu tahaplaanile peaks tõrjutud olema; kuid meie näeme just vastupidi, et maitsekultuur hakkab ikka rohkem ja rohkem tungima igapäevasesse ellu: rõivatusse, kodu sisustusse ja muisse tarbeesemesse, ning ilunõue seotakse otstarbe, asjalikkuse ja tehnikaga.

Erimaterjali liigid oma eriomaduste tõttu äratavad inimeses tahte neid millekski rakendada, ja leidlikkus kui suurim tegur kujundamisel, astub siin intensiivselt tegevusse ning saavutised on tihti üllatavad. Paber, puulaast, lõng, traat, plekk, riie ja muu materjal, mis oma värvi ja paenduvuse tõttu osutub väga tänuväärt kujundamise vahendiks, — kujunevad leidliku inimese käes üllatava ja ennenägemata vormi ja materjali iseloomustava täiuseni.

Materjal, kui alus rakenduskunsti käsitlel, on lähtepunktiks ja peateguriks, mille kaudu kujundamise võime rakendatakse tööle. Sageli on suured leiutised just juhuslike mõtete tulemused materjali kaudu. Sellepärast ei ole sarnasel tööil, kus kindel materjal aluseks, igakord tähtis mitte töö tulemus, vaid mõtlemise protsess ja juhuslike kombinatsioonide kokkusattumine, mille tulemuseks on uus ja ennenägemata kuju.

R. K. T-kool

Dekoratiiv-esemed

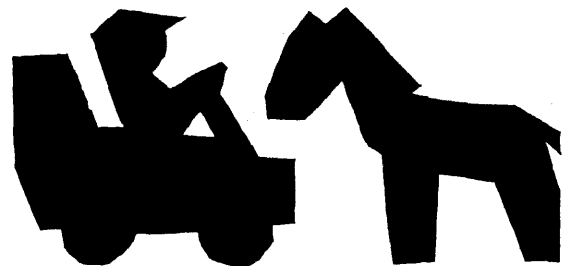
Selles raamatus samal leheküljel toodud kujutised on Riigi Kunsttööstuskooli üldastme 2. õppeaasta õpilaste töid, mis on rajatud peaaesjalikult eelnimetatud põhimõtetele ja elava inimese ja looma kehastusele, kuna need viimased on kujutavas kunstis saanud üldiselt armsaimaiks kujundamise aineiks.

Minimum materjali kulu ja maximum töötulemusi peaks olema praeguse aja kajastus. See põhimõte on ka siin omaks võetud eel-pool nimetatud tööde juures.

Tehniline täius, millel on kahtlemata suur ning oluline tähtsus ja mis määrab praktilise töö eseme väärtuse, ei tohi olla aluseks eel-pool toodud kehade kujundamisel. Tehnika ja vormiala, mis arenevad vahetpidamata

materjali kaudu, leiutavad ka siin otsimiste ja mõtte tööle rakendamise läbi sageli enne olematuid võtteid ja tehniliselt uusi saavutisi. Nii tabab sarnane töömeetod kaht ülesannet korraga: leidlikkust vormis ja värvis ning töötehnikas.

Ka praktiliselt võivad sarnased tööd kasutamist leida, olles dekoratiiv-esemeiks meie elamuis.

TEKSTIILSAADUSTE KIRJAST JA KASUTAMISEST

L. O.

Tekstiilsaaduste piirid on väga laiaulatuslised. Nii mitmeid erilaadi tööharusid liitub ühiseks ülesandeks — valmistada kehakatteid ja deko-ratsioonriideid ruumi sisustamiseks.

Käesolevas kirjutises on vaid puudutatud mõningaid küsimusi, mis otseselt naise riietust käsitlevad. On avaldatud mõtteid peamiselt riide kirja kohta, milliste valik nii rohke ja välimatu eriti suverriete juures.

Naine kaunis, pikas õhtukleidis — tahab näida toredana.

Naine õhulises suvekleidis — on kui lill teiste hulgas.

Naine väikeses kirevas siitskleidis — tütarlaps askeldamas.

Kõiki neid pilte naisest annavad riided.

Kümme kleiti loovad kümme uut kuju, kümme kübarat — kümme uut nägu. Ja kunagi ei väsi naine end uuena näitamast, uues kleidis end uuena tundmast ja teisteski seda kujutlust loomast. Temalt nõutakse seda.

Kui määratu laiaulatuslikud piirid on riide-tootmisel uususe mõttes, kuis tervitatakse iga uut õnnestunud kirja ja kudet. Oleks tarvilik, et ka kodumaal valmiks riideid, mis on meie algupärandid, mis saanud oma värvi ja kirja meie vabrikuis, meie töolisilt, meistreilt ja joonistajailt.

Tuhandete kroonide eest tuuakse iga aasta välismailt riideproove ja jälgendatakse siin, meie kehakatte loomisel. Võetakse nii paljugi puhtal kujul, kogu Lääne-Euroopa värvirõõmsusega, sealsete kirjaotsingute enam-vähem õnnestumisega.

Aga meie ei taha igakord neid kirju ja värve. Ei või tagasihoidlikku eestlannat igaljuhul riie-

tada prantslanna eeskujul värvest sädelevaisse kangaisse. Ei või seda teha värvitu, tuhmi ümbruse pärast, milles liialt tuleks esile üksiku kirev kehakate. Otsime rahulikumaid, soliidsemaid mustreid, mis on enam kooskõlas tasakaaluka olemusega, meie aeglasema liikumise ja mõtlemisega. Seda peamiselt suverriete suhtes.

Välismaalt tuuakse kalli raha eest riidemustreid — see on paratamatus. Rahvas nõuab uut; oma loovad jõud seda veel täiel määral ei anna ja nii ei jää üle teist teed. Siinloodud kirjade esimesi katseid tuleb veel katsetena võtta. Ei saa öelda, et need oleksid kohandatud riidele, arvestades riide omadusi ja tervikut ühes kandjaga. Heleda žoržeti frökkimisel on võetud sageli vaid üks tugevalt kontrastne värvitoon ja ornamendile antud kuidagi korgitruki ilme. Nõnda jääb üle riide suunatud lillekirja diagonaalriidast paberline mulje. Seda ei saa seletada moega. Felkõige mustriline riie peab olema ilus. Selle ilu all mõistetakse riidematerjali ja kaunistamise tehnika sobivust, mustri ja värvide kooskõla omavahel, mida ei saa olla, kui ei ole läbi mõeldud kõik materjali nõuded ja riide otstarve.

Trükitud kiri õhulisel kauni langusega pehmel riidel (žoržet) võiks olla vaid pehmeis vormes, pehmeis sumbutatud värvitoones, ka küllalt suur. Siis oleks arvestatud, nii öelda, riidesooviga kirjasaamisel ja sellega võidakse riide ilu.

Riide valikul arvestatakse kohaga, kus riiet kanda. Peab teadlik olema meie päikesekehva maa halles toones, mis igal aastaajal meid ümbritsevad, ka kesksuvelgi.

Kirev riie tüütab, haavab sageli värvimeelt. Silmapaistev kiri kaotab täiesti riide pinnailu.

Sellest ka kauni langusega, väärtuslikust materjalist kangad on pea eranditult ühetoonilised — siidid, pehme villane. Kirju riie varjab keha, kirev riie suurendab teda. Kireval kleidil paisatab esmalt vaid riidekiri, isik vast seejärel. Selles puudub kooskõla, puudub tervik.

Riide suursugusus esineb selle materjali kui ka värvi kaudu. Üks toon on lihtne ja laseb paista riide ja keha ilu. Neid pidulikke materjale on siidkangad, milliste langevus ja värvipuhtus on kaunemaid. Siidisse riietub naine õhtuks; õhtukleit on mõeldud sooja ja valge kinnise ruumi jaoks, kus võib esile manada lõunamaist soojust ja valgust. Sellest ka nende kleitide julged värvid ja lõiked.

Enamus päevi on tööpäevad, mil naineperenaine kannab palju kerge puuvillast pesukleiti. Kuna puuvillane riie pinnalt tuim ja ilmetu — on ta tänulikuma materjale kirjuks trükkimiseks. Selle riide juures eelistatakse peent, värvijulget kirja, kuna teda ka enamuses suvel valgemaal ja soojemal ajal kantakse.

Kuid vaatamata riide kirevusele lähedalt, peab ta eemalt vaadatuna omama mingi kindla tooni — punane, sinine v. m.

Paljud neist kangaist on trükitud kirjaga, mille värvid üksteist hävitavad ja kaugemalt nähtuina ebamäärase värvi omavad.

Tekstiilsaadusist tähtsamal kohal on igasugused dekoratsiooniriided. Nende valik vabrikusaadusena on veel vähene, peamiselt vaid mööbli ja põrandariided. Enamlevinenud on käsitelgedel dekoratsioonikangaste kudumine, mis kahtlemata väärtuslikumad ja omapärasemad, ent kahjuks laiemale hulkadele kättesaamatud. Vastavalt tarvitamise ülesandele, võib olla dekoratsiooniriiete kiri vähem või suurem, tumedam või heledam. Üldiselt tuleb arvestada uudse sisustuse suursugust lihtsust ja kooskõlastada sellega ka eesriiete ja mööblikatete ilme. Trükitud riiet eesriidena kasutades on endastmõistetav suur kuid värvitoonelt rahulik kiri. Nende kavandite loomisel peab välja minema ruuminõudeist, nagu eelpool määras riidevärvi ja kirja kandja isik, aeg ja tegevus.

Kultuuri arenemisel on tähtis iga jõud, vaatamata tegevusalale. Suurema andega isik toob kultuurhoone ehitamiseks suurema kivi, vähemandeline vähema — ent ükski neist ei ole üleliigne. Sellest ei erine ka riietamise kultuuri areng.

Suuril ehitajail — tööstureil, peaks olema võimalik teada saada nende tarvitajate soove, kes valimise võimene on arenenud selleks, et need täieliselt rahuldatud saaksid.

KERAAMIKAST

K. T.

Kunst — esteetilist naudingut pakkuv, vaimustav, meie igapäevast elu kaunistav, leiab oma loojat juba ürginimeses. Pole see mingi mood või uuema aja vool, vaid alati püsinud ja olemasolnud tung inimeses leida ja luua ilu.

Meie laialdaste kunstialade hulgast vanimate hulka kuulub küll keraamika. Alginimesed, kasutades mitmekesiseid looduses leiduvaid materjale, tutvusid peagi põletatud saviga. Plastiline, kergeltvormitav materjal muutus põletatult kõvaks ja vastupidavaks, oli kohane nii mõnekski tarbeasjaks. See hea omadus materjalil — plastilisus — meelitas kõigepealt

esemete kaunistamisele. Kraabiti sisse joonekesi, asetati neid rütmiliselt, vormiti mõni ese looma kujutust jäljendades, ning saavutatigi nii primitiivne, kuid tihti kunstipäraselt mõjuv ese.

Kunstis, igasuguses, peegeldub ajastu vaim, rahvaste omapära, nende maailmavaade ja suhtumine elusse. Näeme säilinud kunstist, mis vaimustas või andis tõuke kuntsiliseks väljenduseks. Näeme kultuuriarengut, näeme neid sihte, mida taotlesid maad ja rahvad.

Ka kunstnik-keramik on kirjutanud ajalugu. Kujutades alul kaunistusena looduse vorme ja näidates oma igapäevast võitlust olemasolu eest — jahipidamise, kalastuse ja põlluharimise näol, näitab see, millega tegeles tolleaegne inimene. Klassiline keramik on juba suur kunstnik. On näha osavust materjali käsita-

R. K. T-kooli keramik

B. Tiesenhausen

R. K. T-kooli keramik

M. Rääk

mises, leitakse suurepäraseid vorme ning kaunistusi. Puna- ja mustafiguurilise kaunistusega kreeka vaasilt leiame huvitavaid ajalooliste, mütoloogiliste sündmuste kujutusi. Nii on ikka ja jälle väljendatud aega kajastavaid motiive.

Kogemused ja leidused on edasi viinud iga teadust ja on teinud seda keramikagagi. Värvid, vaabad, kunstlikult koostatud massid täiendavad keramikat ja annavad paremaid ning mitmekesisemaid väljendusvõimalusi kunstnikule. Praegusaja kunst-keramikale, mis taotleb sihti olla lihtne vormis, maitsekas proportsioonis, harmooniline värves ja ühtlasi mõjuva dekoratiivselt, seega on vabad kõik teed. Kunstnikul on vaid vaja avaldada ideid ja käsitada materjali osavalt. Mitte ta andekus pole kõik, sest tõeline looming sünnib alles

osava käe läbi, võites materjali. Meie käed on abinõud, mis loovad koolitatud teose — peame olema võimelised nende abil nähtavaks muutma oma ideid.

Seda osavat kätt on ka vaja rakenduskunstnikule, et pakkuda sobivaid tarbeesemeid. Moodsad keraamikafööstused peavad pakkuma ikka midagi ajakohast ja uut, et püsida. Siinjuures võib märkida pahet, et kiputakse liigsesse lihtsusesse, mis lõppeks laseb hävineda kunstil.

Moodsa vabrikukunstiga ei võistle rahvuslikku joont ja omapära tabav kunst, seepärast oleks soovitatav, et iga kunstnik süveneks oma esivanemate kunstisse, leiaks säält selle, mis neid vaimustas loominguks ja laseks sellest ennast inspireerida.

Meie kodumaa kunstkeraamika, mis alles arenemas, peaks samuti püüdma taotella rahvuslikku joont, et saada tunnustatuks, kuigi peame leppima alul jälgendamisega. Peajoone stiilis tingiks maailmavaade, ja moe-vürtsi annaks rahvuslik omapära.

Leidub vaevalt kunsti, mis oleks huvitavam kui keraamika, mis avalduks nii mitmekesiselt: puhtkunstina, tarbe- ja ehituskunstina. Ta on kunst, mille saladusisese tungides enesega täiesti köidab, iial ei muutu ta igavaks. Ikka on võimalusi laialdasiks kombinatsiooneks, ning üllatusi, milliseid ta pakub kunstnikule enesele, ei suuda ükski teine ala. Keraamika on kunst, mis sunnib enesega tutvunejaid temale truuks jääma.

NAHKTÖÖD KUI DEKORATIIV-TARBESEMED

VALTER JOHANSON

Meie praegune raske majanduslik ajajärk on meile väga vähe jätnud võimalusi kaunistada oma kodu kui ka ennast tõesti väärtuslike tarbeesemetega. Too elu normeeriya, raha, on voolanud enamuses väikese ringkonna kätte, kes pahatihti kunstile kui ka rakenduskunsti saavutusile suhtub halvaks panevalt, mitte tundes nende esteetilist väärtust.

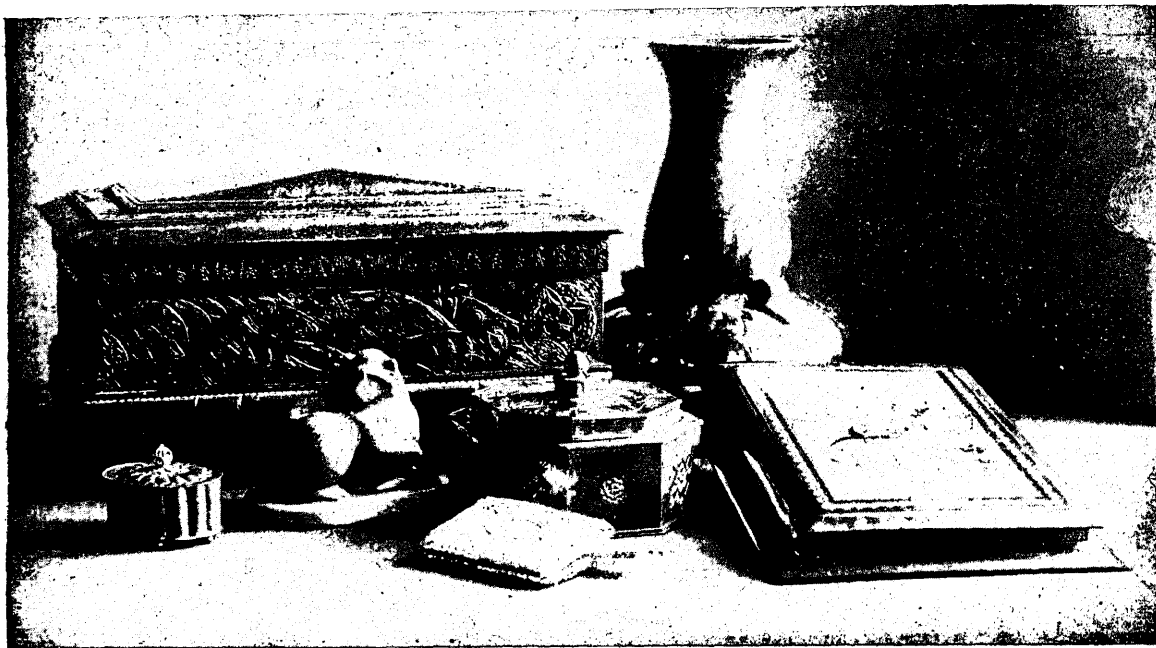
Kuid siiski ka neid väikesi võimalusi, mis meil on, tuleks kasutada ja luua elule väärtusi, anda võimalusi arenemiseks rakenduskunsti tollelegi harule, mida siinkohal tahaksin natukene puudutada.

Vähe on neid tunde, mil saame puhata tööühist. Katsume siis neid väheseid hetki teha mugavaiks ning nauditavaiks, et puhkusest

saada elurõõmu, elutahet ja uut energiat tänapäeva eluvõitlusiks.

Ilus ja vääriline ülesanne on siin rakenduskunsti ühel harul — nahatööl, mis pakub mõndagi maitsekat ning ühtlasi majanduslikult vastuvõetavat tarbeeset. Oleme teadlikud selles, et juba hallis minevikus inimene kaunistas ja ilustas oma koda ning ennast, oma tarberiistu ja oma ümbrust, ning soetas endale iluasju, mida tarvitas vaid pidulikel juhtudel. Seda elu mugavastegemise instinkti ei saa maha suruda endas ka meie aja inimene, olgu tema ilmavaade ning tõekspidamised millised tahes.

Meie ei lepi vaid sellega, et pakutatav ese on ainult otstarbekohane, — ei, ta peab olema ka ilus ja pakkuma midagi meie esteetiliselt arenenud silmale, maitsele.

R. K. T-kool

Keraamika-, metalli- ja nahktöid

Peame oskama vaadata nahktöödele, kõigile sellest materjalist ja tehnikas valmistatud üksikuile artiklitele kui dekoratiivseile tarbeesemeile. Nad peaksid olema meile kui hädavajalised uhkus-asjad, mis ei ole mõeldud vaid käestkätte ning taskust-taskusse panemiseks. Ei, — nende esemete kaudu peaksime katsuma tungida lähemale kunstile, tehes seega maitsekamaks kodu ja arenumaks ilumeele.

Meil võibolla ei ole võimalust lasta kõita kõiki omi raamatuid maitsekalt nahka, see oleks luksus, ja on vaid väheste eesõigus. Siiski on meeleoluline vajadus, et raamatulauda ehiks mõnigi maitsekalt viimistletud väärtuslikum raamat meie rikkalikult kirjanduse-turult. Ilusad nahast järjehoidjad vaid täiendavad seda kaunist ühtlust, mis peab valitsema lugeja kui ka loetava vahel. Osa seda elurõõmu, mis on nii vajalik igapäevale, oleks saavutatud juba seega,

kui kõik omaks rohkem originaalseid tarbeasju, s. o. teatava eriala kunstniku valmistatud. Maitsekad nahkalbumid, külalisraamatud, lauablokid, kirjamapid, kirjaalused, tindipotialused, pildid raamitud nahka, lauakatted, karbid, kastikesed, redikülid, j. n. e. on kaunistuseks igale kodule. Suitsetamis- ja kaardilauda võivad ehtida vastavad tarbeesemed, nahast sigarikarp, tikutoosihoidja, mängukaartide karp j. n. e.

Veel tahaksin nimetada mitmesuguseid padjakesi, vaipu, mis on ületamatud nii praktilisest kui ka dekoratiivsest küljest vaadatuna.

Sellest väikesestki loetelust võib järeldada, kuipalju ilusat saab luua nahktöis, kui ainult tahetakse ja osatakse kaunistada oma kodu või koosviibimise kohta, kui ka iseennast.

Vast tekib vastuväiteid, et hind noil esemeil on kõrgem kui tavalistel vabrikuproduktidel.

R. K. T-kool

Nahktöid

Ent iga maitset arenenud inimene mõistab hinnata ja vahet teha vabriku ja masina suurehulgaliste saaduste ja kunstniku isikupärase originaal-loomingu vahel. Kuivõrt maal on väärtuslikum trükipildist, sedavõrt on ka hää käsitsi valmistatud nahkese väärtuslikum vabriku toodangust.

Vabrik, töökoda valmistab neid ühesuguseid

tarbeasju suurel hulgal, et produtseerida odavamalt ja olla võistlusvõimeline; rakenduskunstnik aga püüab üksiku eseme valmistamisel ka suurel määral ilu teenida ja on rakendanud ande praktiliselt tööle. Sel juhul on niisugune nahktarbeasi teatud kunstiväärtusega: artikkel, on kui pühapäeva puhkusena mõeldud nauding.

RAHVARÕIVAD

AMARTA LÜÜS

Tihedas seoses teiste kultuurajajärkude üritustega on muutuvad ka rõivaste moed. Moodsa – aegajalt vahelduva linna-moe kõrval on tekkinud omal ajal maa-rõivastus, mis kostüümi-ajaloos figureerib eripeatükina.

Lähemal vaatlusel selgub, et maa-rõivastus, mida praegu nimetatakse rahvarõivaks, kujutab enesest tardunud varasemat linnamoodi. Rahvarõivas pole tekkinud vabalt, iseseisvalt. Teatud maakoha elanikud on võtnud vastavast ajajärgust valitseva moe ning, jälgimata moe edaspidist arengut, jäänud selle esialgse vormi juurde. Iga rahvarõivas on ajajooksul alaliselt siiski muutunud, kinni pidades aga varem kindlaks määratud algvormist. Selleks oli mitmesuguseid põhjusi. Tõenäoliselt kajastavad värvi- ja kirjarõõmsad rõivad ühte kindlat ajajärku maarahva meeleolus; kuid neid võisid sobitada ka maastiku kliimaatilised olud.

Moodsate liikumisvahendite, ajalehtede, kinode ja tööstuste tekkimisega on tulnud lõpp Euroopas rahvarõivastusele. Moodsad vabrikusaadused mitmekesiste ja värvikate kirjadega on tunginud ka talutarre ja ajajooksul tõrjunud kõrvale ilusa rahvarõiva, mida käesoleval ajal võime imetleda veel päämiselt muuseumis. Meesrõivastus kadus tarvitusest varem, kauem pidas vastu naisrõivastus. Veel praegugi võib mõnes maakohas leida üksikuid rahvarõivakandjaid.

Kahtlemata kaotas moe üldpilt rahvarõiva kadumisega ühe ilusama ja elustavama elemendi. Sellest tõest lähtudes on olnud propaganda rahvarõivaste kandmiseks kaunis elav juba nende kadumise algpäevist arvates.

Juba 1880. a. võis leida Eestis vaimustavaid üleskutseid rahvarõiva kandmiseks säääl, kus nende kandmine oli vähenenud või täitsa ära jäänud. Rõhutati eesti rahvarõiva ilu ning soovitati selle kandmist, eriti aga rahvuslikkudel pidudel. Rahvarõiva kandmise propagandaga taheti säilitada eesti talupojas tema iseolevus – ja enese-tunnet – „olgu eesti rahvas truu iseendale!“ Soovitati kinni pidada sellest vähesest omast, mis tol ajal leidis, sest rahvarõivast peeti õigusega omapäraseks kultuuriavalduseks.

Kuid juba tol ajal soovitati rõivaiks valida paremat materjali – rahvarõivas pidi muudatama „ilusamaks, peenemaks ja paremaks“. „Tehtagu nõnda (kirjutab K. A. Hermann – Postimees 19/7 1886, nr. 30): kampsun kõige pehmemast, peenemast kalevisarnasest Eesti villasest riidest, aluskuub sarnasest iluvärviliste triipudega kangast, särk hästi valgest peenikesest ilusast linasest riidest, siis veel helmed ümber kaela, vanad hõbetaalrid ka veel ümber kaela, üle rinna ja rinna ees ilus sõlg, pärg pääs, valged sukad ja kingad jalas, vaat' kas siis Eesti rahvusline ülikond ei tee neiu ilusaks nagu ingli, veel ilusamaks, kui ükski linna või Euroopa moodi ülikond seda iganes jõuab.“

Eesti rahvarõiva nime all ei mõista me ainult teatud kindlat tüüpi kostüümi, vaid peame siin rõhutama maa- ja kihelkonna, rannaelaniku ja lõuna ning põhjapoolse sisemaa erinevust, kui tahame tundma õppida oma rahvakostüümi kõikikülgselt. Meie maa jaguneb geograafiliselt tugevalt piiratud kohalikkudesse rühmadesse, kus igal on täiesti omapärane ja kauaaegse arenemise läbi kujunenud tüüpiline laad. On siiski mingisugune ühine põhijoon, mis seob kõiki meie maakondi rahvakunsti alal – see

on meie vööde ja kinnaste geomeetriline ornament — aga see on ka kõik. Kirjad erimaakonna rahvarõivastes erinevad aga täiesti.

1880. a. kuni peaaegu viimase ajani on kantud ühe ja teise rahvamehe õhutusel rahvarõivast peaaesjalikult laulu- ja teistel rahvapidudel. Kuid mingisugustel tundmatutel põhjustel — kas teadmatusest, või vale andmete kaudu levitati meil paari viimase aastakümne jooksul ainult teatud maakonna — nimelt Põhja-Eesti kostüümi lillekirjaliste käiste ja joonelise seelikuga. Siin kannatas pahatihti kostüümi üldmulje materjali, moejoone, kirja ja värvi valikul.

On loomulik ja mõistetav, et laialdased hulgad ei saa kunagi tungida ja süveneda üritustesse, mis peaaegu poolesajandi eest viidud silma alt muuseumi, kuhu pääsevad lähemale ainult üksikud — kultuurelu keskustes asuvad. Selleks on tarvis teadlikke ja asjast huvitatud juhte, kes tutvudes rahvusliku kostüümiga üksikasjaliselt eri maa- ja kihelkondade järele on jälginud ja uurinud ka teatud erinevuse põhjusi ning tunginud teiste rahvaste kostüümiajalukku ja Euroopa suurmoe saladusisse. Nende kätte võime usaldada meie rahvakostüümi uuestisünni eeltööd ja juhtimise.

Viimase — 10. Eesti üldlaulupeo eel võtsid selles küsimuses juhtimise enesele Eesti Lauljate Liit, Eesti Kodutööstuse Edendamise Keskseks ja Tallinna Linna Naiskutsekool. Esimene kutsus lauljaskonda esinema Üldlaulupeol rahvarõivais. Eesti Kodutööstuse Edendamise Keskseks pidas propaganda loenguid, demonstreerides siinjuures rahvarõiva mudelkostüüme, mis ajakohase lõike, materjali, stiliseeritud kirjade ja värvide järele valmistatud Tallinna Linna Naiskutsekoolis. E.K.E. Keskseksi juures

oli ametis instruktor, kes oli abiks laulukooridele nõu ja jõuga kirjade ja värvide valikul. Tallinna Linna Naiskutsekooli poolt joonistati sadandete viisi kostüümi moode — erimaakonnad 20 variandis — lisaks veel lasterõivaste moed. Kostüümide tellimisi täideti jõukohaselt koolile. Tallinna Linna Naiskutsekooli Lõpetajate Ühingu töökoda on jätkanud seda tööd koolivaimus, täites tellimisi nimetatud kostüümide alal veel käesoleval hetkelgi.

Vähene eeltöö kandis vilja. 10. Üldlaulupeol nägime kümnekond koori rõivastatud ühte teatud maakonna kostüümi, eraldi koorid veel sega rühmades ja üksikutes kostüümides. Meeskostüüme leidus vähem ja needki üksikud päämiselt muuseumist laenatud. Üldpilt oli aga rahulikum eelmistest laulupidudest ning meeldiv. Ka publiku hulgas leidus üksikuid „julgeid“ rahvarõivakandjaid. Tookordset propagandat võib hästi õnnestunuks lugeda, kui arvestada selleks kulutatud küllalt lühidat aega.

Esimesed sammud on astunud. Tekib küsimus — mis saab edasi? Tulised sõed hõõguvad veel. Vaimustus rahvarõiva kandmiseks sai aluse ja praegu kuuleme tihti kõneldavat seltskonnas rahvarõivast, selle tellimisest ja kandmisest. Oleks äärmine ülekohus jätta praegu pooleli alatud töö, oodata järgmist laulupidu kui soodsat juhust rahvarõiva elustamiseks, mis oleks peaaegu mõttetus. Teisest küljest poleks mõeldav kuidagi ka iseseisev rahvuslik mood, mida praegu sunniviisil tahetakse maksmata panna mõnes Lääne-Euroopa riigis. Meie oleme üldiselt liig tugevasti seotud Euroopaga, et suudaksime end eraldada „hiina-müüri“ga, kuna meie maitset ei saaks kunagi võistelda prantslastega — Euroopa suurmoe loojaiga.

Tallinna L. Naiskutsekool

Rahvarõivad

Kuid armastada ja kanda oma rahvuslikku rõivast tohiksime suuta meie kõik erijuhtudel, võib olla isegi igapäises elus. Kui arvestada meie linnade halli müüristikku, elustuks meie tänavpilt suvel kahtlemata rõõmsa rahvarõiva tõttu. Selline vaatepilt kannaks meid hetkeks teise õhkkonda, värskendaks, annaks uusi ideid, töötahet, energiat — oleks puhkuseks! Inimese ürginstinkt saaks uue vormi. Ei tahakski näha massilist rahvarõiva kandmist igapäev — see mõjuks küll esialgul pidulikult, hiljem aga köidaks vähem, võib olla tüütaks koguni. Mõõdukust tuleb eriti siin rõhutada — vastasel korral teeksime asjale kasu asemel kahju.

Suvituskohas tohiks olla rahvarõivas siiski ainuõiguslikuks kostüümiks. Samuti ei peaks puuduma ühegi mudilase garderoobist rahvuslik kostüüm, mis hinnalt kättesaadav igale kodanikule, kui valmistada seda lihtsamast materjalist. Omalt originaalsuselt ja ilult ületab ta aga kaugelt „tavalise Euroopa-moe“.

Uisu- ja suusasporidi üksikartikleid tohiksime nõuda ka juba rahvuslikus žaanris, millele algkujusid leiaksime mitmekesisemais variandes. Tänaseni on tõlgitsetud sellelaadseid esemeid kõige paremini o./ü. „Kodukäsitöös.“

Originaalseis rahvuslikes kostüümes tahaks näha kinode, kohvikute ja teatrite teenijaskondi.

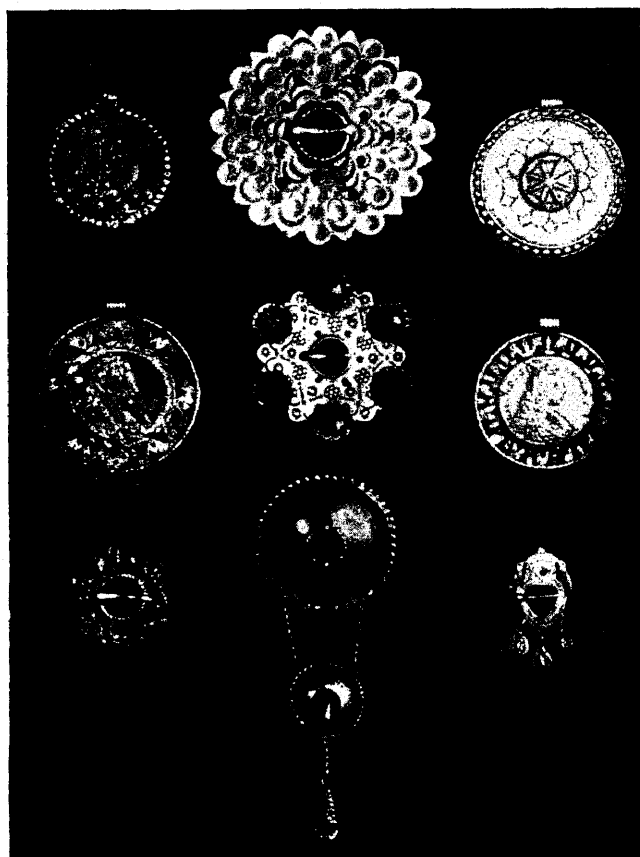
Kodurõivastusest võiks tulla kõne alla homimikrõivastus, milleks eeskuju annaksid meile vanad rahvuslikud nõorkuued. Eriti sobivad härradele — omapärased ja soliidsed. Peorõivana sobiksid kanda üksikud maakonna tuletised kontserdil, teatris, peol, päälõunasel teel, kus kostüümi efektsus eriti pääseb mõjule ehete kandmise võimaluse tõttu. Maskipallil, kus kostüümide valik teeb sageli raskusi ja tihti eksitakse mõnda labasesse, mittemidagi ütlevasse „Euroopa moodi,“ saaks rea huvitavaid mudeleid. Kuid ettevaatust, mitte liialdada, et kostüüm ei muutuks mardisantlikuks! Ülikond olgu viimistletud ja maitsekas! Nii nagu tihti imetleme maskeraadil hiina- ja jaapani kiimonoid kui haruldusi, peaks meiegi rahvuslik kostüüm olema imetlus-objektiks selles kostüümi ajaloo õppetunnis.

Maainimesi peaks aga eriti õhutama ja juhutama rahvarõiva kandmisele. Suvistel töödel juures põllul ja heinamaal annaks rahvarõivais töötajad meie maastikule rahvusliku ilmega omapärase pildi. Samuti pühapäeviti kiriku koos dekoratiivsete vankrivaipadega tohiks olla küll meelepäraseks naudinguks mitte ainult asjatundjaile. Mitmesugustel pidupäevadel peaks kandma küll esmajoones rahvarõivast.

Iseenesest mõistetavalt ei saa tulla siin kõnegi alla muuseumi kostüüm. Seda tuleb „lihvida“ ajakohaselt ja kõikkülgelt. Materjalilt võivad tulla kõne alla kõik mõeldavad riideliigid — vastavalt lõikele ja kostüümi otstarbele.

Kui poolesajandi eest taheti näha rahvus-kostüümi „peenemana, paremana, ilusamana“, seda enam tänapäeval, kus nõuded palju hellitatumad ja suuremad.

Motiive ja variante leiduks praegu küllaldaselt. Esialgul pole karta veel igavat korrutamist. Praegu on võimalik rõivastuda rahvuslikult, kuid sealjuures siiski individuaalselt. Kui aasta-paari pärast tulebki tagavaradest nappus — küllap leiavad ettevõtetulisemad eestvedajad uusi teid ja võimalusi uuteks ja huvitavamateks variantideks.

O. Tannebaumi kogust

Vanu ehteid

EESTI OMAPÄRASED EHTED

OTTO TANNEBAUM

Eesti rahvarõivale on minevikus propagandat tehtud. Kord on see enam, kord vähem tulemusi annud. Viimasel ajal pühendatakse sellele erilist tähelepanu. Rõhutatakse eesti rahvariide ilu ja selle tähtsust. Selleks on eriti kaasa aidanud Eesti kodutööstuse edendamise keskselts ja naiskütsekoolid. Et saada eesti rahvariidest õiget pilti, ei tohi tal puududa vastavad ehted.

Vanasti etendasid ehted rahvarõiva juures tähtsat osa. Esivanemad, vaatamata elamustingimustele, oskasid hinnata ilu, pidades lugu kaunitest ehetest. Eheterohkuses peegeldus perefütre-pereema jõukus. Helmed ja ketid taaldritega ehtisid kaela, sõled ja preesid rinda, ei puudunud ka käevõrud ja sõrmused. Isa müüs kas või lehma laudast, et fütrele hõbe-ehteid saada, — see näitab, kui võrd suurt tähtsust ehetele omistati. Ehted valmistati peamiselt linnades, lihtsamad valmistati aga ise või telliti küla kullasepalt. Ehetele anti käsitsi tagudes vastav vorm ja ilustus. Jõukamad kandsid ehteid hõbedast, vaesemad valgest metallist, vasest või finast. Sõled ei olnud mitte ainult ehetena mõeldud, neil oli ka oma praktiline külg, kuna täitsid tänapäeva nõõpimise otstarvet. Ka mehed kandsid sõlgi särngi rinnaesise kinnihoidmiseks. Rahvariide juurde kuulusid ka mitmesugused metallosad, näiteks mallid, pandlad j.n.e.

Eesti naised ja neid käesoleval ajal, pidades aus rahvuslikku rõivast, teevad seda ka omapäraste ehetega, sest need kaks on lahutamata seotud. Iga rahvuslane peaks omama jõukohaselt rahvariided sinna juurde kuuluvate

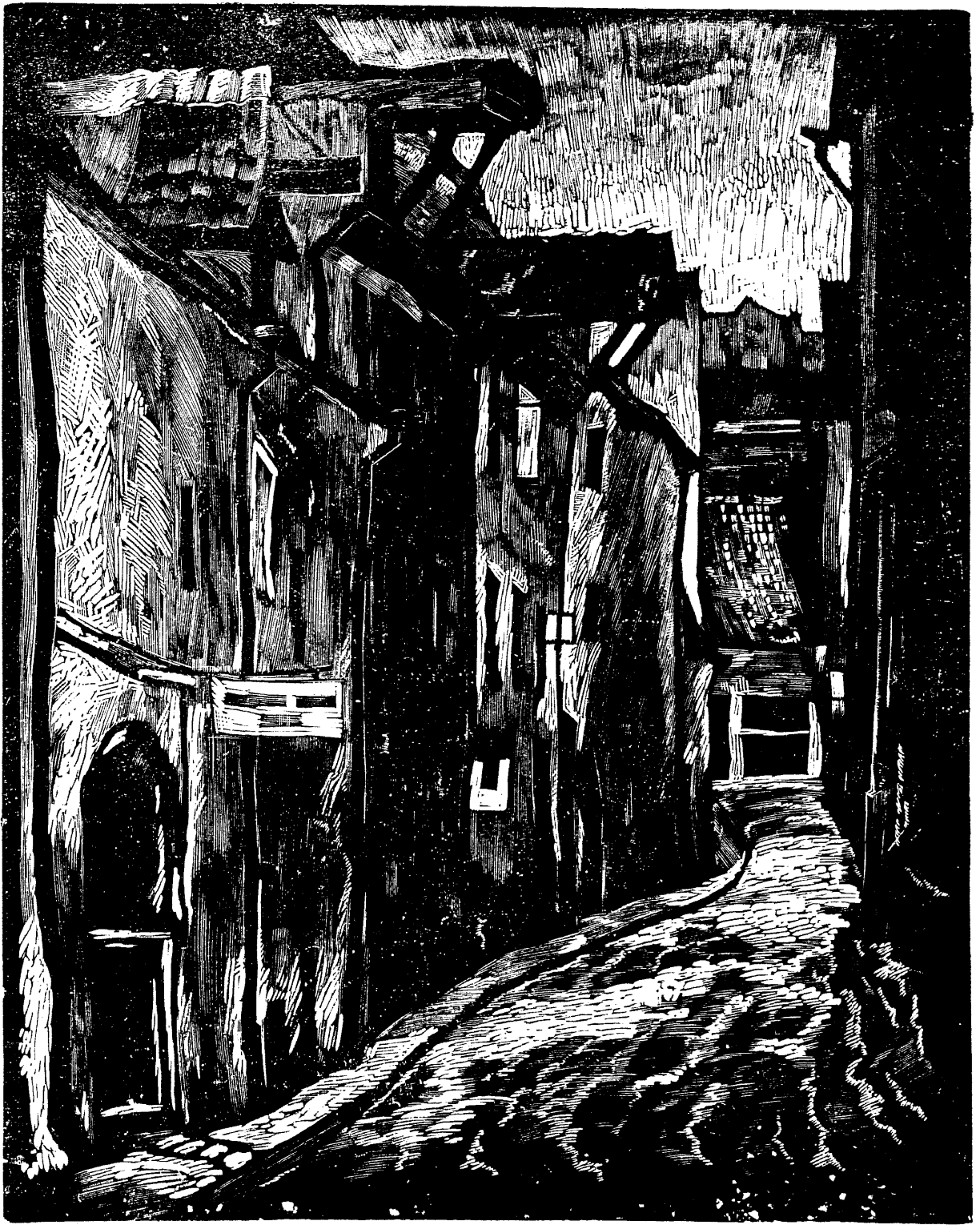
ehetega. Viimased on ju nii kaunid kanda, eriti rahvuslikel suur- ja pidupäevil.

Praegu tuleb vanu algupäraseid ehteid vähesel arvul ette. Moodsa riidetuse tarvitusele võtmisega hävitati vanad ehted. Kullasepad on neid suurel hulgal sulatanud, tarvitades neid materjalina.

Kujuka pildi praegu tarvitusel olevaist ehteist saame, kui laseme silme eest mööda laulupeo suurparaadi. Ainult vanad ehted seoses vastava koha päritolu rõivastega andsid meile kauni mõjuva pildi. Uutest ehetest, milliseid tänapäev produtseeritakse kodu- ja välismaal ja millised pidid täitma rahvarõivaste juures oma osa, võiks mainida: 1) väikesed kuhisõled, milliseid massiliselt valmistatakse kas otsekohe pressitud ühes ilustisega või hiljem mõni ioonekene kaunistuseks peale lükatud. Siinjuures on jäetud kasutamata rikkalik materjal muuseumi kogudest, 2) esinevad klaaspärlid, mis välismaa päritoluga. Eelnimetatud massproduktioon on levinenud üle kogu maa, ühes kohas enam, teises vähem, olenedes sellest, kuidas suutnud neid levitada laadakaupmehed. Õige vähesel arvul leidsime lauljate hulgas teisi ehte vorme. Enamikus ei olnud ehted kuidagi sobivad rahvusriidetusega

Ehe võib olla rahvariide juures ka odavast materjalist, kuid sealjuures rahvuslik, omapärane, maitsekas, mis oleks sama päritoluga kui vastavad rõivad, millel neid kantakse.

Tähtsa koha rakenduskunstis omab kodumaal ehte valmistamise korraldamine igasugusest materjalist. Kui on vastav nõudmine ehte järele,

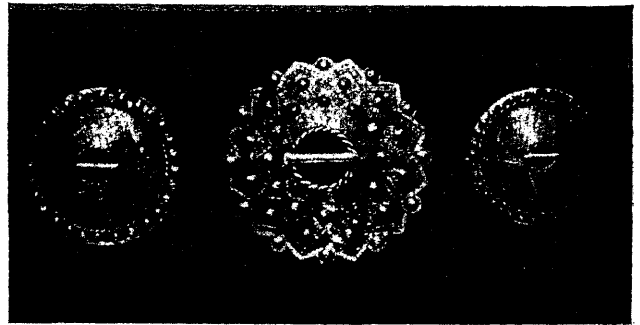

F. Tomingas

Puugravüür

siis järgneb ka olude sunnil pakkumine valmistajate poolt. On vajalik tarvitajaskonna maitse arendamine, millele tuleb kaasa aidata nii rakenduskunstnikel kui tegelikkudel kullaseppadel-töötajatel. Meil on selleks juba mõndagi huvitavat tehtud, mis kindlasti edasi areneb, otsides uusi vorme vastavalt rahvuslikule kui ka moodsale rõivale. Sellega kaotame sisseveo võimaluse igasugu välismaa ehetele, kui anname oma võimetekohaselt loovat eesti produktsiooni. Ühtlasi anname tööd kodumaa töötajatele ja kindlustame majanduslikku olukorda.

Rahvarõivad on kohandatud moodsatele oludele, miks ei võiks seda teha ka ehetega. Ei tarvitse täpselt kopeerida seda, mis leidub vanavara kogudes, vaid arendame ja viimistleme seda, mis kõige enam meile sobiv ja meie omapärale vastav. Sarnasel juhul võime endid kõrvutada teiste kultuurrahvastega, kui

R. Tavast

Ehteid

suudame väljendada rakenduskunstis oma rahvuslikku omapära.

Meie omariikluse päevil on leidnud tunnustamist meie käsitöö ka väljaspool kodumaa piire. See kohustab meid veel enam tähelepanu pöörama oma kodukäsitööle kui ka massproduktsioonile.

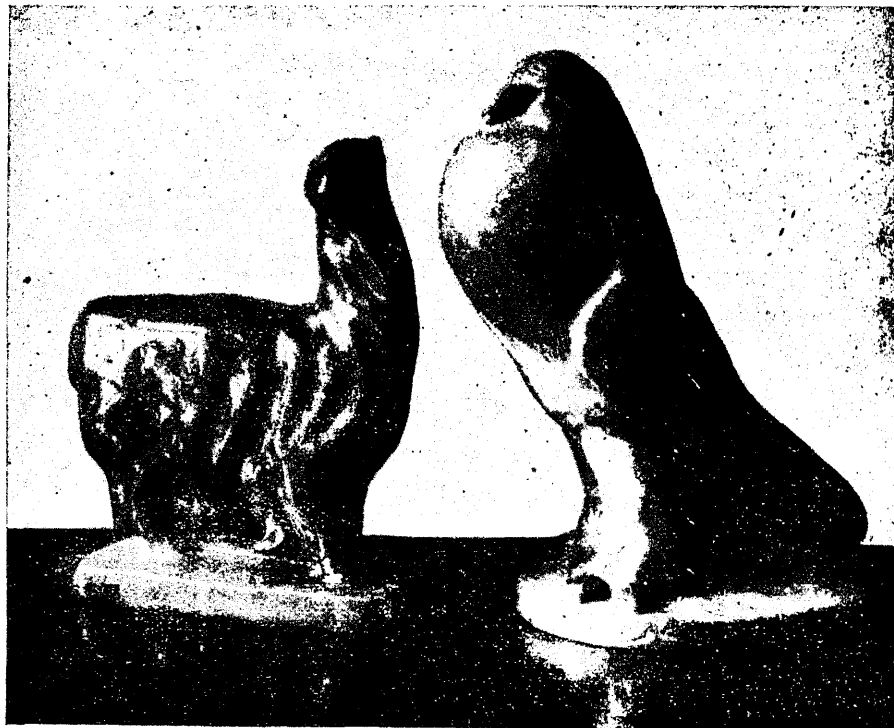
TÄNAVREKLAAM TALLINNAS JA MOODNE RAKENDUSKUNST

J. NAHA

Liikudes meie pealinna käidavamail äritänavail, nagu: Viru, Harju, Karja, Raekoja plats, Pikk t. jne., tahtmata hakkab silma see suur üliküllus välisreklaamis, millest kõik majade seinad, nurgad, ukсед, aknad, katused ja tänava postid ning laterna tulbad sõna tõsises mõttes kubisevad. On ju tõsi, igal ärimehel on õigus oma kaupa reklaamida, sest peitub ju moodsa äri edu otstarbekohases reklaamis; kuid iseküsimus on, kuivõrt otstarbekohane on sarnane reklaam, mida läbisegi paisatakse. Kindlasti mõjub ta eemaletõrjuvalt oma kireva

ja räpase välimusega, aga mitte ligitõmbavalt, nagu ta on mõeldud. Katsutakse ära kasutada igasugu abinõusid vaatlaja tähelepanu äratamiseks — suurendatakse siltide ja plakatite mõõte, kalduatakse metsikutesse värvide disharmoniaatesse — et aga paista silma; loomulikult ei saa siin juttugi olla mingisugusest maitsest või ilunõudest. Ja vaene kodanik peab sellega leppima, naudigu mida talle pakutakse ning mingi selle ülespuhutud reklaamliimile — sest muud valikut tal ei ole.

Meie tänavareklaamis etendab olulist osa plekist silt, milline nii rikkalikult ehib vanade

R. K. T-kool Keraamika

M. Sannamees Dekoratiivse

R. K. T-kool Puuskulptuur

R. K. T-kool Kamina figuur

stiilsete ehitiste seinu, et tihti pool ja enam seinu pinnast osutub plekiga kaetuks; sarnaseid „reklaamtulpe“ on meil õige rohkesti. Viimasel ajal on hakanud ka veel levima klaasvalguskast, kuid enamikus on ka need õige halletsemisväärses seisukorras — on odavalt kätte saadud, päämiselt harimata maailmiselt tööd. Ehk küll linnavalitsus on nende reklaamide ülespanemisel teatud kunstilise kontrolli teostanud, pole sellest siiski näilist abi, ikka pääsevad läbi sarnased vaimusünnitised, millega kuidagi ei taha leppida vähegi arvustav pilk.

Ka on siginenud meil, muidugi Euroopa suurlinnade mõjul, liikuv valgusreklaam, kus tulekirjad lindina edasi jooksevad. Idee on ju väga kena ja teatud määrani teravmeelne, aga tema läbiviimine meil osutub äärmiselt mannetuks. Ei usu, et leiduks palju nende kirjade lugejaid, möödamineja lepib sellega kui paratamatusega. Asjata oleks mainida, millisel riivab selline reklaam maja välist ilu, kuhu ta on asetatud.

Mujal kultuurimaades on ammu pöördud tänavreklaami korraldamisele vajalist tähelepanu. Meile võiks käesoleval juhul eeskujuks olla ka Soome pealinn — Helsingi, kus õige rahuldava mulje jätab tänavreklaam. Peaaegu jäljetumalt on kadunud plekksilt, domineerivad klaasile maalitud pealkirjad ja otsekohe seinale asetatud reljeef ning maalitud tähed. Muud reklaam-elementid: valguskast ning vitriinis päämiselt kuldkirjad lihvitud klaasil. Sealjuures on ka vajalist tähelepanu pöördud maitsekale käsitusele ja korralikule väljatöötusele.

Kokkuvõetuna tundub meie tänavreklaam õige lootusetus seisukorras, sest pole ette näha

peatset paranemise tendentsi. Selle küsimuse lahendamaks võiks eestkätt olla linnavalitsus, kelle ülesanne oleks ellu kutsuda kunstiline reklaami järelvalve instituut, kes valvaks uute reklaamide ülespaigutamise järele ja aegajalt kõrvaldaks vanu ja näotuid. Suureks abiks võiks siin olla õppinud kutseliste rakendus-kunstnikkude jõu kasutamine, milliseid meil küllaldaselt on olemas, kuid kes enamikus on töötä, kuna ärimees neid ei kasuta, sest et harimata õpipoiss talle selle odavamalt ära teeb. Linnavalitsus peaks linna ilule rohkem tähelepanu ses suhtes pöörama ja nõudma ärimehelt teatud ohvrit üldsuse heaks, mis ka ärimehel enesele kahjuks ei ole — sest nägusa ja meeldiva reklaami mõju on ju ikka kindel. Abistava jõududena ajakohaste reklaam-kavandite valmistamisel tuleksid kõne alla kutselised rakenduskunstnikud ja graafikud, viimaseid mainin eriti kui enam kursis olevaid igasugu kavandite valmistamisel. Linna vastav kunstiline instants peaks selle järele valvama, et reklaamkavandid oleksid valmistatud linnale oma õigustest teatanud kunstnikkude poolt, vahest samal alusel kui ehitusprojekti allakirjutamisel on see õigus ainult registreeritud kutselisel arhitektil.

Seda kava avaldades loodan, et ta teatud ringides tähelepanu peaks äratama.

Üks väga tähtis tegur reklaami arenemisel on eeskujulik reklaam. Põhjaneva tähtsuse omavad hästi korraldatud reklaamiga ehitised. Näitena võiks vahest olla end. kino Capitol, Modern ja Eka uus ehitis, muuseas on esimeste valgusreklaami printsiipi mitmed teised kinod järele aimanud. Kuid ei tahaks siiski öelda, et moodne reklaam meil vanas Tallinnas kõigiti

E. Uussaar

oleks sobiv, tuleks luua kompromiss, mis laseks mõjule pääseda meie vana linna omapärase ilu – mis küll kahjuks on palju kannatanud ümberehituste tagajärjel, kuid üldmuljes siiski valdav on; see uuem on kirev, rahutu, ega ole ükski element teisega seoses, vana aga on omapära, mida peaks välja tõstma.

Niisiis reklaam peaks olema sarnane, mis laseks seda ilu esile tulla, olles ise sealjuures maitsekas ja otstarbekohane.

Näitena on esitatud: võrdluspildid 1. Vana-

U. Gross

turu kael XX s. alul, 2. Viru tän., 3. Dika t. ja Brokumäe vaheline nurk, ilma igasugu välisreklaamita, ning vastavad pildid tänapäevast, mis küllalt selget keelt peaks rääkima, et Tallinn ilma sarnase reklaamita nagu praegu oli ilusam. Paar näidet korralikust valgusreklaamist: Modern, Eka.

Rikkalikult plekksiltide ja paberilipakatega „kaunistatud“ üks maitsekalt korraldatud portaali kõrval; 1. maja Vanaturu kaelas, 2. värav Viru tänaval, 3. Eka portaal.

S. Igel

V. Ivanova

RaKü I. NÄITUS

HANNO KOMPUS

Läinud aasta lõpul asutatud ja vana-aasta päeval kinnitatud Rakenduskunsti ühing korraldas oma esimese näituse juba poole aasta pärast, juunis ja juulis, Tallinnas Rataskaevu tänaval 9 Kujutava Kunsti Sihtkapitali valitsuse endiseis ruumes. Kui nüüd tagant järele silmitseda selle näituse kataloogi, siis saame kujutluse, et oli pandud välja küllaltki kirju kogu igasugu esemeid, sest see kataloog, nagu iga teinegi tavaline kataloog, vaid loetleb välja-panejate nimesid ja esitatud esemeid, kuidagi

aga ei pildista näitust niisugusena. Kuid just esmajoones sellest küljest RaKü esimene näitus oli vägagi ebatavaline, otse esmakordne meil.

Juba väliselt korralduselt, ruumide liigituselt sisseehitatud ajutiste dekoratiivsete seinuosade varal, mis muutsid tundmatuse ni nende ruumide tavalist ilmet, luues arhitektoonilisi üleminekuid ja läbivaateid ning ühes sellega aluseid, tühe-meid, pinke, riuleid, tauste väljapanekute ilmekaks paigutuseks ja meelepäraseks rühmituseks, RaKü näitus tunduvallt erines me siinamaalseist näitustist. Edasi oli näituse kunstipärase üldmulje teenistusse rakendatud valgus, nii päeva- valgus akende kuju ja klaasituse värvuse

muutmisega, kuid veel enamal määral elektri- valgus, mis nägematuna oli monteeritud vitriin- nesse, nii et see ei häirinud silmi, kuid seda otstarbekamalt oli juhitud esemeile, neid esile- tõstes, „parimasse valgusse asetades“. Ruumid sel kombel omandasid pehme intiimsuse, esemed aga silmapaistva representatiivsuse.

raamatuid, seintesse ehitatud vitriines iluese- meid . . . Niiviisi oli taoteldud „rakendus- kunstiliste“ ja „vabakunstiliste“ teoste ansambli, nagu see peaks esinema kultuurses kodus.

Sellise näitliku ja eeskujulise ansambli loomise püüd on põhimõttelise tähtsusega.

RaKü I. näitus

Meie näitustele siia maale omane ladu mulje taandus, andes aset mõjule, nagu viibiksime mõne mitmekesiste huvidega kolleksionääri kodus: vaibad põrandal moodustasid liiklemis- teede vahel saari, kus seisid mööblid kodu- pärases rühmituses, laudad kaetud linade ja lauanõudega, vaases lilled, liudadel puuvili, seintel mõni graafika või maal, kusagil madala kastmööbli serval, akna laual või kamina simsil mõni skulptuur, riuleil kaunikõitelisi

Ühpidi see osutab silmnähtavalt toda osa, mis täita puhtkunsti teostel kultiveeritud koduse ümbruse täiendusel n.ö. dekoratiivse vahendina, teistpidi see õpetab rõhku panema tarbeese- mete vormilistele väärtustele, nende sisemisele aususele ja siirusele. Ei saa olla kooskõla „vabakunsti“ ja „rakenduskunsti“ toodete vahel me kodu sisustuses, kui nad teineteise kõrval ei pea paika, — laual kristall ja seinal „õli- trükipilt“ rüütli lossi varemetega kuuvalgel,

või vastupidi, seinal Triik või Viiralt, kuid laual mõni „naljakas“ imeloom soolatoosiks kõrvuti vaagnaga, millel meeltulendav pealkiri „Warme Würstchen,“— ei saa, korratagu, olla harmooniat ning tõelist kultuuri seal, kus puhtkunsti teos ja tarbeese teineteist ei vääri, ega siis, kui neis ei avaldu ehtne kujunduslik energia, mis üksi teeb vormi veenvaks nii ühel kui teisel puhul.

Sellele algtõele rajades väljapanekute valikut ja rühmitust, RaKü näitus taotles sisendada selle tõe tunnetust ka oma külastajaile, võttes sellega endale otse kunstipedagoogilise ülesande. Teadlik, süstemaatiline ning järjekindel kasvatus kunstile ongi meil alles väga juhuslikult riivatud ala. RaKü I. näituse teeneks teiste kõrval jääbki see, et siin esmakordselt seda oli taoteldud näitlikult, mis ju alati kõige tõhusam, ning sellises ulatuses. Tuleb aina tervitada, et see katse oli tehtud tänapäeva veendumuste kohaselt. Lubatagu nende veendumuste sõnastuseks tsiteerida lõige minu sissejuhatavast kirjutisest kõnesoleva näituse kataloogile:

„Tänapäeval paistab meile meelevaldsena liigitada inimlikku vormiloomingut „vabakunsti“ ja „rakenduskunsti“. Meie ei usu ammu enam literatuurse „idee“ väärtusesse „vabakunsti“ ega näe „rakenduskuusti“ kunstipärasust ornamentaalseis, dekoratiivseis lisandeis. Meie silmis literatuurne idee ei tee kunstiteost ülevamaks ega ornamentaalne ehe tarbeeset õilsamaks. See veel ei tähenda idee ega ornamendi hülgamist, see tähendab vaid seda,

et me ei pea kumbagi oluliseks. Meie hindame ja taotleme pea- ja põhiväärtusena ühel kui teisel puhul struktiivset ehitust, tektoonilist tuuma. Ning seda võimalikult ehedalt, võimalikult loorimata, n. ö. alasti. Sest just see olulisim vormiloomingus üldse oli kaotatud silmist meelevaldse ja kitsarinnalise vahetegemisega „vabakunsti“ ja „rakenduskunsti“ vahel. Ning selle olulise puudumine või unarussejäät tegi puhtkunsti samuti kui tarbekunsti ühtviisi kunstivääraks kui eluvõõraks.“

Nagu illustratsiooniks sellele lõppväitele RaKü I. näitus esitas ühe nurga, mis oli sisustatud üleornamenteeritud asjadega, nagu need olid moes aastat 40–50 tagasi, püüdes meie vaimlise ja hingelise nõtkuse uinutajana, et mitte öelda lämmatajana kahjuks tänapäevani. Ses rabavas vastunäites ilmnes RaKü näituse pedagoogiline siht juba täiesti varjatult.

Eelseisvais ridades olen püüdnud esitada RaKü avanäituse põhimõttelisi sihtjooni võimalikult sirgjooneliselt. Tegelikult kõik ei olnud ega esimese katsena võinudki olla ühtviisi õnnestunud. Ent selle üksikasjaline hinnang, kui see olekski vahepeal kulunud ajavahemiku tagant võimalik, ometi oleks tarbetu.

Väliste olude tingitud ja väheste kogemuste tõttu juhtunud vääratustele vaatamata jääb peamise saavutusena püsima see, et RaKü I. näitus tõi meie seniste näituste praktikasse sootuks uue noodi, mille teretulnud arendust avameeli jääme ootama.

Ed. Salu

Sadam

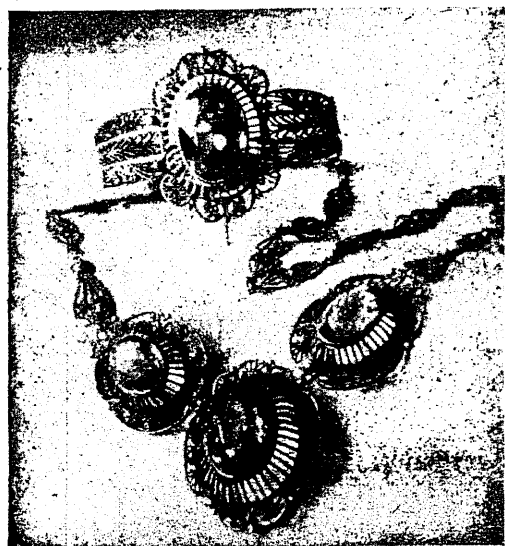
S. Trei

Pulm

H. Lepik

Ule mere

E. Madisson

Ehteid

R. K.T.-kool

Purskkaev

TÄNAPÄEVA KODUKAUNISTAMISEST

L. RAMMUS

Kodukaunistamisele on kõikidel aegadel osutatud suurt tähelepanu, kuna kodu ilma mingi kaunistusega, ilma mingi mugavusega pole meeldiv kodu, ja sääli ei taheta viibida.

Et aja stiil on sirgjooneline ja vormilt lihtne, siis peab tekstiiltöö käima sama rada; ei ole sobiv, kui moodsastiilsel laual asetseks kaunistusiga ülekülvatud lina, ta tunduks võõrana oma ümbruses, kuigi lina omaette oleks kena. Nii on ka seletatav mõningate inimeste anti-paatia moodsa stiili vastu, sest omades vana-malaadilise mööbli ei sobi sinna moodsa-jooneline tekstiilese, mis näiks ajakohase sisustusega toas ilusana ja kaunistavana.

Rahavaene aeg ei luba palju kulutada kodu kaunistamiseks, kuid kaunist ning moodsat tekstiileset võib valmistada ka kodus leiduvatest riidelappidest. Ent siingi on oma piir. Ei või kauniks nimetada igasuguseid ebamaitsekalt valmistatud esemeid. Mõnedki valmistavad tiivanipadja: pool sinisest, teine punasest, must sõõr keskel, ja nimetavad seda kauniks ja moodsaks. Sellele peab vastu vaidlema, — kõik moodne ei ole ilus. Kuigi moodne laud on sirgjooneline, ei ole ta kaugeltki nii lihtne. Oma lihtsuse kõrval ta peab olema maitsekas, asjatundlikult läbi töötatud, muidu tundub ta labasena, eimidagi ütlevana. Vastandina kodutöö propageerijad nimetavad kaunideks vaid muuseumest väljaotsitud kaunistusi. Muidugi, eeskujusid peab otsima ja au andma meie esivanemate tööle, ent praegusse aega nad

ilma ümbertöötamata ei sobi. Aeg läheb edasi ja inimkonna maitse areneb ühes temaga. Meie ei suuda enam leppida joontega, mida on tõmbanud me esivanemad paarisaja aasta eest.

Praegune aeg ei luba ühe eseme valmistamiseks aastaid, vaid nõuab kiiremat valmistamise tempo, muidu võib nälga jääda. Eriasi, kui töötajale ei ole töö eluküsimus.

Eriti viimasel ajal on kodukaunistamine käsitöö kaudu hoogu võtnud. Üks armastatumaid tehnikaid on fileetöö. Kardinaiks võib fileetööd täiesti soovitada, teda saab valmistada kodumaa materjalist, ning olles hõre, ta ei takista valguse läbipääsu.

Teine armastatuim ala on heegeldamine. Seni on piiratud vaid šalli, mütsi ja jakiga, kuid peagi võib hegeltöö nõuda ka laiemat valitsemisala.

Tihti võib kohata tööoskamatuid, kes huvi ja innuga kuulavad asjatundjate seletusi, õpetusi, ning kodus iseseisvalt algatavad tööd. Ainult kiita võib sarnast huvi kodukaunistamise vastu. Kuigi esimene töö võib ebaõnnestuda, on teine jällegi parem, ja kooliraha tuleb ikka maksta. Sarnane õppimine on puudulik ja ühekülgne, kuid kui puudub raha ja aeg pikemaks õppimiseks koolis, siis võiks soovitada käsitöökursusi. Rõõmuga võib märgata, et tung kutsekoollesse viimaseil aastail on suurenenud. Saadakse aru, et naise koht on oma kodus, mida ta peab kaunistama teadlikult armastuse ja arenenud ilumeelega, kududes kuldlõngu elu halli kangasse.

TASKA ATELJEE 10-e AASTANE

HANNO KOMPUS

Kui Eduard Taska kümne aasta eest lahkus Riigi Kunsttööstuskooli majanduslikult kindlustatud õpetaja kohalt, kus ta kaheksa aastat oli edukalt tegutsenud kaunistatud nahatööde ja kunstköite töökoja juhatajana, ning asutas samal alal oma ateljee eraettevõtteks, siis tal ei olnud muud kindlustust tulevikuga jaoks, kui usk ja veene, et ta enda sõnadega, „sel alal võib areneda ja peab arenema omapärane tööstusharu.“ See usk ja veene on nende aastate kestes saavutanud hiilgava kinnituse: me ei oska tänapäeval oma tarbekunsti valdkonda ja laiemas ulatuses oma nägelikku maitsekultuuri üldse kujutleda ilma Taska ateljeeta. Kui kõrvaldaksime selle oma olust, jääks järele tunduv tühi.

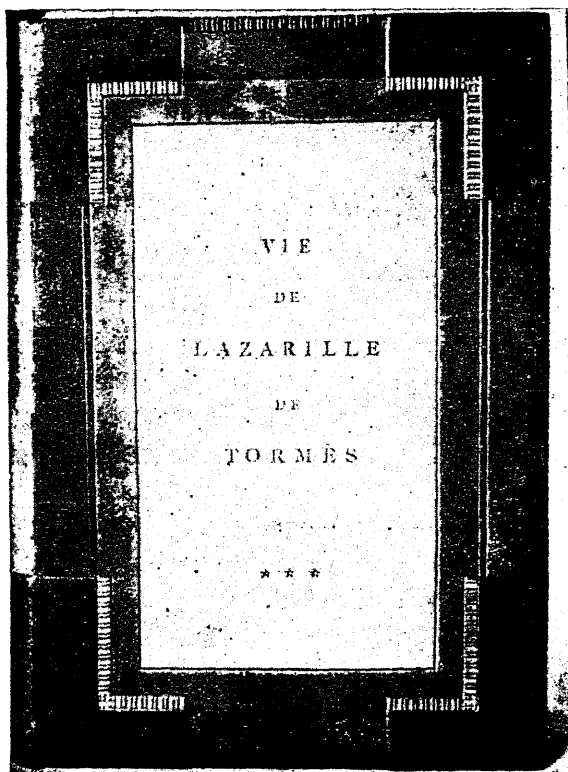
Kaheksa õpilasega algas Taska ateljee tegevust kitsais, poolpimedais üüri ruumes S. Karja tänaval 21 ülal III. korral. Aasta-aastalt kasvavas õpilaste arv, laiienes tegevus, ning juba 4-al õpiaastal tuli kolida uutesse, avaramatesse ruumidesse Rüütli tänaval 32, Rahvaulikooli majas. Kuid needki osutuvad ajutisteks. Taska tööde kodumaisele menule lisaneb nõudmine välismailt järjest kasvaval määral, nii et juba järgmisel aastal Ed. Taska sõandab endale ja oma ateljeele rajada oma maja, mille avarais, nõudekohaseis, valgusküllaseis ruumes kihab rõõmus töö praegugi. Täna leiavad siin õppimise ja töövõimalust kokku 52 inimest. Ning juba mõlgutatakse mõtteid avardada neidki ruume juurehituse teel.

Ikka on meie olusid halvustatud kitsaiks, väikeiseks, väiklasiks, ebasoodsaiks loova energia tegutsemis- ja maksuvustungile. Ed. Taska tõestab vastupidist. Ma arvan, et meie olude piiratus isegi omajagu on tulnud kasuks Taska töö-

lisele loomule: see süttib õieti alles seal, kus raskusi võita.

Ma olen muidugi kaugel väitmast, et Ed. Taska and, loomisvõim, kvalideedinõue vormidistsipliin, maitsekultuur teiselgi poleks paistnud silma. Kuid mis mujal, võib olla, tulnuks jagada mõne samaväärsega, seda omab Ed. Taska vaidlematult siin täiel määral üksi: ta on esimene, ainus, on juht,—nagu tõestavad kas või Taska paljud imitaatorid ja epigoonid. Ei tarvitse küll kahelda, et majanduslik tasuvus kusagil Pariisis või Londonis tunduvat erineks siinsest, kuid samuti pole põhjust kahelda, et moraalne rahuldus vaevast saaks olla suurem: avardades oma turu piire kõikjale Euroopasse, mida Ed. Taska on vallutanud just tänu ta tööde omapärale, mitte vaid isiklikule originaalsusele, vaid rahvuslikule, eestilisele omapärale, Taska nimi on saanud rahvusvaheliselt tuntud ja otsitud margiks, mis kusagil ei salga oma eestilist päritolu, ning sellega on tõusnud kogu rahva ja riigi esindajaks, keda kõikjal koheldakse siira sümpaatiaga.

Taska töid evivad mitmed riigipead, nagu Rootsi kuningas ja kroonprints, Belgia kuningas, Prantsuse, Poola ja Soome presidendid, isegi Siiami printsipaar, kelle Tallinnas viibides printsess isiklikult külastas ta ateljeed. Taska ateljee alaliseks tarvitajaks on paljud siinsed välissaadikud. Taska luksusköited on leidnud teed Pariisi ja Londoni bibliofiilide juurde. Taska toodet on hulgaline levik Hollandis ning tellimusi tuleb järjest kõikjalt. Tallinna iga suve külastavad turistid viivad Taska töid lemmikmälestistena igasse maailmakaarde. Rajades kümme aastat tagasi oma ateljee Ed. Taska vaevast võis näha ette, et sellest ja selle tööst

Ed. Taska

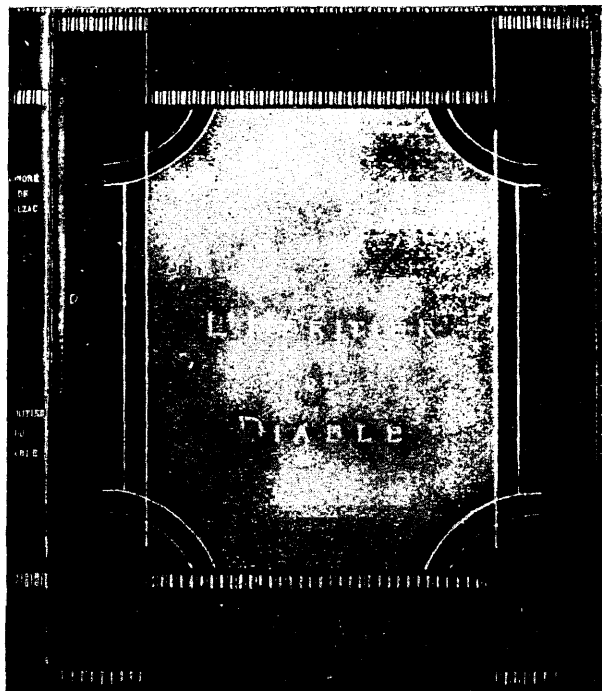
Nahkköited

saab kõige muu kõrval nii menukas ja teenakas Eesti tutvustaja.

Selle edu saladus?

Tehniline ja maitseiline viimistlus, materiaalne kvaliteet, loominguiline omapära, vankumata kinnipidamine juhtlausest: iga järgmine töö olgu parem eelmisest. Neil aluseil Ed. Taska on rajanud tarbekunstilise tööstusharu, mis kindlustab moraalselt rahuldust ja elatist aiva kasvavale arvule oma kutselises oskuses hästi koolitatud ja järjest täiendavaile töötajaile.

Tähtpäeva puhuks soovime omaltki poolt Ed. Taskale ja ta ateljeele puhtast südamest püüvat edu, raugematut loomisrõõmu!

DEKOOR VIIS AASTAT

G. VESTENBERG

Viis aastat tagasi, kevadel a. 1928 otsustasid grupp iseseisvuse ajal kodumaal hariduse saanud rakenduskunstnikke asutada esimese kunsti organisatsiooni, kes taotleks rakenduskunstilisi sihte.

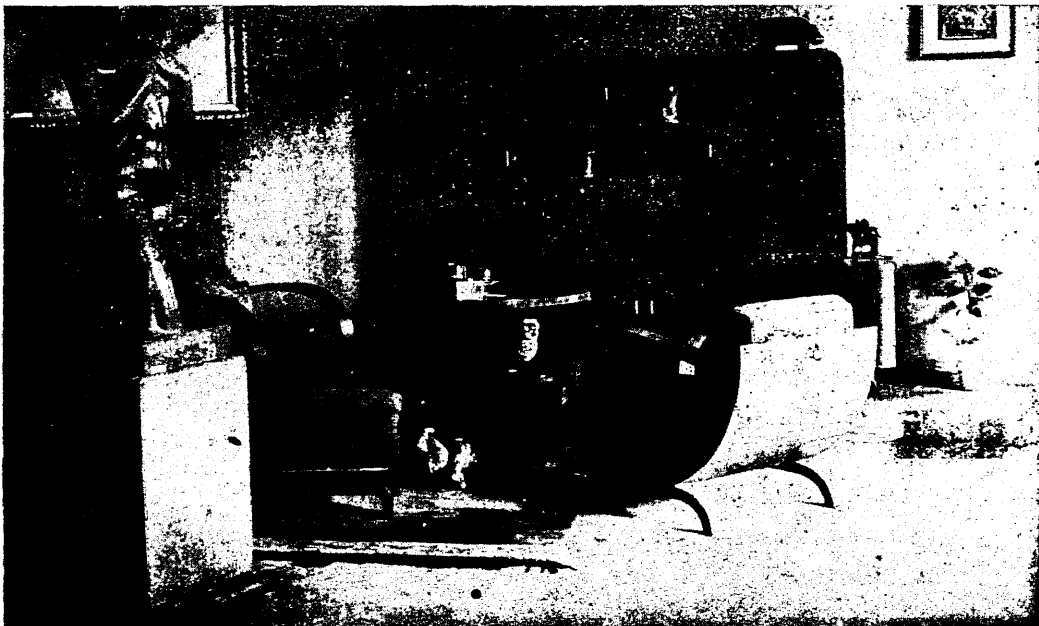
Kuni sellani, vaatamata sellele, et igapäevane elu omab tihedaid kokkupuuteid rakenduskunstiga, missugune ikka rohkem ja rohkem meid haarab algupärase loominguna, ei olnud meie iseseisvuse esimese aastakümne jooksul asutatud arvukaist kunsti organisatsioonest ainukestki, kes sellele vajaliku tähelepanu oleks pöörnud.

Rakenduskunsti osatähtsuse tõusust meie elus, selle edaspidise arenemise suundade leidmiseks kutsutigi ellu R. K. „Dekoor“.

Rakenduskunsti ja ilutunde edendamine, selle propageerimine, nende isikute koondamine ja toetamine, kes rakenduskunsti alal töötavad ja tegutsevad, oli eesmärgiks „Dekoori“ sihtide saavutamisel. Ühesõnaga „Dekoori“ ülesanne seisis jõudumööda selle tühjuse kaotamises, mida teised kunsti organisatsioonid olid jätnud, ja sellega rakenduskunsti osatähtsuse nihutamine tema õigesse kohta.

Liikmeiks otsustati vastu võtta kõiki, kes lõpetanud vastava kodu- või välismaa õppeasutise, või muul teel vastava sellekohase hariduse omandanud või teguvõimet ilmutanud rakenduskunsti alal töötades.

Esimesel, asutajate poolt kokkukutsutud koosolekul asusid „Dekoori“ liikmeiks 23 isikut, peamiselt Riigi Kunsttööstuskoolis haridust saanud noored rakenduskunstnikud. Vanem põlv rakenduskunstnikest jäi aga kuidagi, roh-

Dekoori II. näitus

kearvuliste väljasaadetud kutsete peale vaatamata, liialt passiivseks.

Oorganiseerimise tööde kõrval korraldati juba esimesel tegevuse aastal Kunsthõöstuskooli ruumes õhtused joonistuse kursused, mis võrdlemisi elavat osavõttu leidsid. Hiljem avati aktijoonistuse klass, missugune tänapäevani kuunstinikkute poolt kasutamist leiab.

Sama aegjärku kuulub ka liikmetevahelise tööbüroo asutamine, mis kuni hilisema ajani iseseisvalt töötas.

Järgmisel aastal laiendatakse õhtusi joonistuskursusi, tuues õppekavasse loovjoonistuse, rahvakirjade ja stiliseerimise õpetuse.

Samuti alatakse eeltöödega esimese rakenduskunsti ülevaate näituse korraldamiseks. 4. maiks 1931. a. on eeltöödega jõutud nii kaugemale, et võidakse avada esimene rakenduskunsti ülevaate näitus Eestis. Näitus asetseb Kujutavate Kunstide Sihtkapitali Val. ruumes ning võtab oma alla kõik Sihtkapitali Val. näituse ruumid. Esimene näitus, kus esinejateks peamiselt noorem generatsioon, suudab küllaldaselt selgeilmelist ülevaadet anda rakenduskunsti saavutustest Eestis. Näitusel on esitatud pea kõik rakenduskunstilised alad, nagu sisekaubandus ja skulptuur, mööbli kavandid ja mudelid, riide, lõnga ja nahatööd ning köited, keraamika, portselaan ja email maal, filigraan ja kullasepa tööd, tarbe ja illustratsioon graafika.

Rõõmustaval viisil leiab näitus publiku poolt elavat külastamist, mille tõttu ta, vastandiks

kunstinäitustele, mis tihtipeale vaevalt otsotsaga kokku tulid, „Dekoori“ kassale tõhusa ülejäägi annab.

Kuna näituse peasiht ei oluud n.n. paradeerimine, vaid eestkätt õige ülevaate saamine rakenduskunsti saavutustest, siis näituse tulemuste kokkuvõttes arvestati ilmsiks tulnud nõrkuste ja puudustega, püüdes neid kõrvaldada uute sihtjoonte ülesseadmisel.

Tänavuaastane järjekordne „Dekoori“, samuti ka „RaKü“ poolt korraldatud näitused kõnelevad küllaldaselt selget keelt, et esimese näitusega külvatud seeme on vilja kannud, et rakenduskunst on märgatavaid edusamme teinud, et omapärane ilukultuur ikka rohkem ja rohkem eemale tõrjub võõra vaimuga läbiimbutatud tuhanded pisiasjad, millega paratamatult meil kokkupuutumist igapäevases elus ning millega me tahes-tahtmata peame endid ümbritsema.

Viimane „Dekoori“ poolt korraldatud näitus korraldati samades ruumides, kus eelminegi, kuid hulga sisukama ja veel rohkem alasid haaravana kui esimene. Üksikuid väljapanekuid oli märgatavalt rohkem kui eelmisel, tööde kunstiline tase ületas kaugelt eelmise.

Arvustustes leiavad pea kõik näitusel esitatud alad häätatlikku kiitust ja ergutust. Arvustuse ja publiku soe suhtumine omakorda tiivustab jätkama tööd seda suurema innuga, püüdes omaltpoolt jõukohaselt arendada meie rakenduskunsti alasid, et nad peale kodumaa leiaksid ka välismaiset hindamist.

KROONIKA

1933. a. jooksul korraldati järgmised kunstinäitused:

15. jaan. — 3. veepr. läti kunstnik Tidemans'i maalide näitus. 5. veepr. — 6. märtsini vene kunstnik Bogdanoff-Belski maalide näitus. 7. märtsist — 30. märtsini Kunstihoone kavadite näitus. 2. apr. — 22. aprillini Kunstifööde lihavõte laat. 23. apr. — 9. maini Rakenduskunstiühing „Dekori“ tarbekunsti näitus. 14. maist — 2. juunini K. K. Sihtkapitali kevadnäitus. Kõik eelnim. näitused korraldati endises

K. K. Sihtkapitali valitsuse ruumes Rataskaevu tän. 9. 18. juunist — 2. aug. K. K. S. näitus laulupeo puhul Riigi Kunstfööstuskooli ruumes S. Tartu mnt. 11. Samal ajal korraldati rakenduskunsti ühingu „RaKü“ Tarbekunsti näitus Rataskaevu tän. 9. 29. okt. — 10. nov. „Pallase“ lõpetajate näitus ja 12. nov. — 22. nov. Läti rahvakunsti näitus Rataskaevu tän. 9. 12. nov — 1. dets. akadeemik Bergholzi ja tema poja kunstnik Bergholzi maalide näitus, Harju tän. 48. 29. nov. — 9. dets. Kaubandus-Graafika näitus Rataskaavu tän. 9.

PÕHJAMAADE KODUTÖÖSTUSE KONGRESS

Dõhjamaade Kodutööstusliit, kuhu kuuluvad Norra, Rootsi, Taani, Soome ja Eesti, korraldab Kodutööstuse kongressi Hämeenlinnas 3-4 juulil 1934. a. ühise näitusega nais- ja meeskäsitööde alal.

Kongressile järgneb ekskursioon Viipuri, Imatra, Savonlinna ja Punkaharjule.

Eesti esindajaina võtavad osa kongressist Eesti kodutööstuse keskseltsi esimees härra Joh. Kiiwet ja esimehe abi proua A. Varma.

„RaKü“ POOLT KORRALDATUD KAUBANDUS-GRAAFILINE VÕISTLUS

Võistluse tulemused, mis ajalehe kaudu umbkaudu lugejaile teada, on R.K.T-kooli perele rõõmustavaks nähteks, sest on ju rõhuv enamus preemiatest meie vilistlaste, õpilaste ja õppejõudude kätte langenud. Muidugi vaikib sellest meie juhtiv suurem ajaleht.

Kaupmeeskond oli „RaKü“ algatusele lahkesti

vastu tulnud ja preemiateks määrati kogusummas 900 krooni.

Võistlusest võttis osa 40 autorit 211 tööga.

Jury koosseis oli järgmine: H. Kompus, arhitekt Kuusik, G. Reindorff ja Ed. Taska. Jury liige R. Kangro-Pool jäi ilmutama.

Jury otsuse kohaselt langes preemiad järgmiselt:

Eestifoode märk:

- I prm. Vunderlich
- II „ Vunderlich

Le Cog'i plakaat:

- I prm. E. Zapp R. K. T-kool
- II „ R. Rein R. K. T-kool

Le Cog'i diapositiiv:

- I prm. J. Valter R. K. T-kool
- II „ S. Trei R. K. T-kool

Le Cog'i insertaat:

- I prm. R. Rein R. K. T-kool
- II „ Blumenfeld

Kave plakaat:

- I prm. R. Pallas R. K. T-kool

Ginovkeri plakaat:

- I prm. R. Pallas R. K. T-kool
- II „ P. Luttein R. K. T-kool

Frederkingi plakaat:

- I prm. E. Bagh R. K. T-kool

ETK kalender:

- I prm. A. Preitov R. K. T-kool
- II „ Blumenfeld

ETK kaubamärk:

- I. prm. Vunderlich

ETK veinietikett:

- I prm. S. Trei R. K. T-kool
- II „ Vunderlich

Tohver'i kalender:

- I prm. S. Trei R. K. T-kool

T. Muutsu kirjastusmärk:

- I prm. Sarap
- II „ V. Tomingas R. K. T-kool

Puhk ja pojad pakend:

- I prm. I. Müller R. K. T-kool
- II „ H. Lepik R. K. T-kool

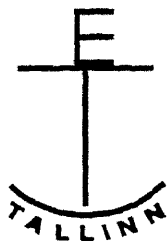

RaKü Kaubandus-
graafilisel võislusel
premeeritud töid

R. Pallas, E. Bagh,
R. Pallas

E. Zapp, A. Preilov,
S. Trei, P. Luhtin

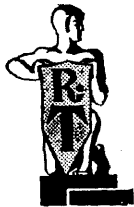

A T E L J E E

E D. T A S K A

KAUNISTATUD NAHATÖÖD JA KUNSTKÖITED
ON KOHASEMAD KINGITUS- JA MÄLESTUSESEMED
TELLIMISED: TALLINN, RÜÜTLI T. 32, TEL. 443-58

VÄÄRTMETALLASJADE JA MÄRKIDE TEHAS

ROMAN TAVAST

VALMISTAB EESKÜJULIKUS VÄLJATOOTAMISES:

Väärtmetallest esemeid: auhindadeks, kingitusteks, kodu
kaunistamiseks ja majapidamise otstarbeks.

Märke, medaleid, plakette ja metallkujusid.

Vormitunnuseid ja metallnööpe.

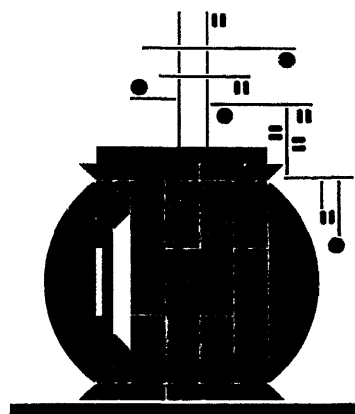
Graveerimisi igasuguseid, käsitsi ja masinal.

Metallvormisid, pressimise ja lõikamise riistu igasuguse
teiste tööalade tarvis.

Metalltempleid, reljeef- ja kullatruki tarvis ning lakipitsateid.

Email siite, nimelaudu, numbreid ja reklaam plakateid.

TALLINN, V. ROOSIKRANTSI T. 6. TELEFON 452-79

A-S „SAVI“
KERAAMIKA OSAKOND:

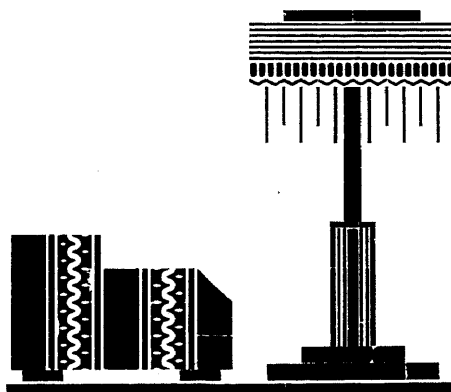
LILLEVAASID
AIAVAASID

KUNSTLISE MAITSEKUSE EEST HOOLITSEVAD
PARIMAD RAKENDUSKUNSTNIKUD

TALLINN, V. PÄRNU MNT. 21, TEL. 459-88

**MUGAVAIK NING ALGUPÄRASEID
MÖÖBLEID**

OSTATE JA TELLITE
SOODSATE TINGIMUSTEGA

V. ALTERMAN'I
MÖÖBLIÄRIST, V. POSTI 8 KÕNETR. 468-63

*

*

*

Vastutav ja peatoimetaja
Otto Tannebaum

Tehniline toimetaja
Paul Luttein

Keeleline korrektuur Alma Ainomäe

Riigi Kunstfööstuskooli trükk ja klischeed

JÜRI KODRES

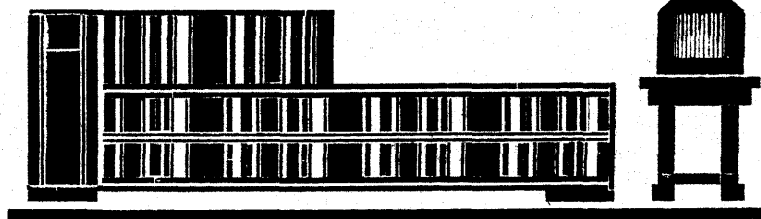
Kõige moodsamad materjalid: Kunstnikkudele ja joonistajatele büroo sisseseadeid. Suur valik kodukäsitöid ja kingitusartikleid. Laua lineerimise ja köitmise fööstus.

HARJU 21 TEL. 436-50

TALLINNA
NAISKUTSEKOOLI
LÕPETAJATE ÜHINGU
TÖÖKODA

töötab omis ruumes
Kuninga 2-6. VÕTAB vastu
tellimisi RÕIVA, PESU,
KUDUMISE ja majapida-
mise alal.

KÜLASTAGE MEIE MOÖBLILADU

TUTVUGE MEIE
MITMEKESISTE
MODELLIDEGA.
AVALDAGE MEILE
OMA SOOVID. MEIE
RAHULDAME TEID

M O Ö B L I T E H A S A. S.

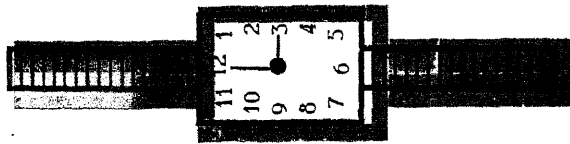
„MASSOPRODUKT“

TALLINN, SUUR TARTU MNT. 73. TELEF. 308-96

LAUATARBED MÄRGIGA

MUNK

HÖBEDAST JA ALPAKAST ON KUULSAD EESTIS

°
Ü J. K O P F

KALLISMETALLSAADUSTE JA LAUATARBETE
TÖÖSTUS, KELLA JA KULLASEPAÄRI

TALLINN, PIKK TÄNAV 27, KÖNETRAAT 441-21

O-Ü KODUKÄSITÖÖ

HARJU TÄN. 48, TALLINN TELEFON 443-78

KUNSTIPÄRASED KÄSITÖÖD

VAIBAD

M O O B L I R I I D E D

AKNA-JA UKSE-EESRIIDED

SOHVAPADJAD

LAUDLINAD

SPORDIKOSTÜÜMID

N A H A T O O D

K E R A A M I K A

T I K A N D U S T O O D